

Світлої пам'яті краєзнавця Івана Городинця

3 травня 2014 р., не доживши декількох місяців до свого 87-річчя, відійшов у вічність Іван Сергійович Городинець – сільський вчитель з Черкащини, краєзнавець, автор численних публікацій у періодиці та декількох книг, незмінною темою яких завжди виступала історія села Безпальче та його жителів.

Небіжчик належав до тієї, можливо, малопомітної й малопоцінованої, але насправді надзвичайно важливої і поважної когорти скромних представників сільської інтелігенції, які вбачали сенс свого життя у служінні своєму народові, причому йшлося не про якусь там абстракцію – народ для них завжди мав імена, обличчя – це були мешканці рідного села, котрі розглядалися і як неодмінна складова великої нації, і як близькі, рідні, зрозумілі, доступні для спілкування люди. Сфери застосування знань і вмінь були, звичайно, різними: з таких подвижників виходили й дбайливі господарники, і чудові медики, і вчителі, які назавжди запаливали у душах своїх випускників вогник любові до рідного краю та його люду.

Івана Сергійовича по праву можна віднести до тих краєзнавців від Бога, які невтомно творили історію одного села, але зібрана й систематизована ними інформація, здобуті важкою працею знання входили до академічних видань як повноцінна складова. Не буде перебільшенням твердження: коли б у кожному українському селі був такий літописець, якого мало в особі І. Городинця село Безпальче Драбівського району Черкаської області, то у нас була б не тільки багатша й насиченіша історія, але й потужніша колективна пам'ять, яскравіше духовне життя, могутніші прояви патріотизму.

І. Городинець народився 3 вересня 1927 р. у селянській родині с. Безпальче і помер там же. Його доля була типовою для багатьох однолітків: «курси бухгалтерів колгоспів», служба в Радянській Армії, участь у завершальних боях Другої світової війни. Після демобілізації у 1947 р. юнак повернувся до рідного села і працював до 1964 р. на бухгалтерських посадах у колгоспі, місцевій школі, секретарем Безпальчівської сільської ради.

Непересічність цієї людини, відданість покликанню проявилися у тому, що вже в зрілому віці І. Городинець наважився різко змінити течію свого життя: у 1964 р. він влаштувався працювати вчителем історії та суспільствознавства і водночас поступив на заочне віддлення історичного факультету Київського університету ім. Т. Шевченка. Тоді ж, 50 років тому, як зазначив І. Городинець у своїй останній, датованій 14 червня

2013 р. автобіографії, він розпочав свої краєзнавчі студії. А вже з наступного року почав друкуватися на шпальтах спочатку районної газети, а потім – обласної і республіканської періодици. Отже, крутий злам в житті не був випадковістю: Іван Сергійович усвідомив своє покликання – бути вчителем історії, і судячи з усього, в його розумінні це означало: активно досліджувати минуле рідного села. З часом краєзнавчі зацікавлення вийшли за межі Безпальчого, з'явилися дослідження історії Драбівщини й Черкащини, однак село, де народився, жив і працював вчитель, перебувало в центрі його наукових зацікавлень.

Безумовно, що не так просто було сільському краєзнавцю пробитися до архівних установ, вести листування з бібліотеками, музеями, ветеранами та їхніми нащадками, розкиданими по різних краях Радянського Союзу. Проте І. Городинець проявив рідкісну силу волі, зарекомендував себе чудовим організатором і згуртував актив довкола амбітної ідеї – створити сільський музей. Він був відкритий 22 лютого 1976 р. Іван Сергійович став його першим директором. Працюючи безоплатно упродовж десятиріч, він разом з десятками добровільних помічників перетворив музей на один з кращих народних музеїв України. Нині тут нараховується тисячі експонатів: оригіналів і копій документів, артефактів з місць археологічних розкопок поблизу села, предметів побуту селян, особистих речей мешканців села, світлин, колекцій альбомів, вирізок із газет і журналів, літератури про село.

Директор зумів прищепити смак до музейної справи десяткам випускників місцевої школи, виховуючи з числа старшокласників екскурсоводів. З-поміж учнів і земляків І. Городинця вийшло багато любителів і шанувальників минулого, колекціонерів – нумізматів, боністів, фалеристів... Однак найважливіше, що вихованці заслуженого вчителя України І. Городинця отримали потужний заряд патріотизму, навчилися дієвої любові до рідного краю.

І. Городинець залишив по собі чималий науковий спадок, який, очевидно, ще буде вивчатися, систематизуватися і досліджуватися. Однак дві його книги уже увійшли в скарбницю українського краєзнавства. Фахові історичні знання та безпомилкова інтуїція, що з'являється у людей, які були не простими спостерігачами, а перебували в гущі історичних подій, дозволили краєзнавцю виокремити теми краєзнавчих досліджень, що виявилися доленосними для українського народу, а відтак і для його односельців: Голодомор 1932-1933 рр. і Друга світова війна.

Йдеться насамперед про працю з красномовною назвою «Війна проти власного народу», перше видання якої побачило світ у 2008, а друге, дещо доповнене у 2009 р. (обидва видання здійснені у Черкасах).

Задовго до постанов і вказівок зверху скромний вчитель став збирати інформацію про втрати мешканців с. Бельпальче від колективізації, розкуркулення і штучного голоду, який згодом отримав зловісну назву – Голодомор. Він зібрав дані про 866 жителів села, з-поміж яких було 384 дітей, які померли голодною смертю. Ці відомості увійшли до Мартирологу, вміщеному в Національній книзі пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр. [1]. У вищеназваній книзі вміщено також інформацію про репресованих осіб з числа односельців, котрі не бажали вступати до колгоспу. Автор уклав ще один список, яким, на нашу думку, суттєво розширив рамки наших знань щодо процесу збирання свідчень про жертви сталінської аграрної політики: він зафіксував імена односельців, від яких отримав дані про смерті. Таких «співавторів» у встановленні

і істини виявилось 126 [2]. Як член Асоціації дослідників Голодоморів І. Городинець брав активну участь в роботі цієї громадської організації. У вересні 2008 р. його обрали Почесним членом Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Остання книга дослідника присвячена долі земляків у роки Другої світової війни [3]. Вона справляє враження серйозного археографічного дослідження, бо торкається не лише окремих осіб. Автор прагнув відобразити історію старших поколінь односельців і своїх ровесників, які брали участь у війні – за «приєднання Західної України...», з Фінляндією, служили в період Великої Вітчизняної війни в Збройних Силах СРСР. Він виокремив списки жінок, котрі «йшли фронтовими дорогами крізь вогонь і смерть», проаналізував на території яких союзних республік воювали земляки, які Міста-герої вони захищали й визволяли. Викликають неабиякий інтерес і списки учасників боїв у країнах Європи та Японії, включно з учасниками битв за європейські столиці. Подбав І. Городинець і про реєстр учасників бойових дій, які отримали бойові нагороди.

До книги увійшли також мартиролог односельців, які загинули на фронтах Другої світової війни (225 осіб) [3, с. 270-275], список уродженців і мешканців с. Безпальче, яких розстріляли гітлерівці (37 осіб) [3, с. 301-303.], дані про селян, вивезених на примусові роботи до Німеччини (189 осіб) [3, с. 311-322]. Кожен, хто здійснював пошук подібних фактів, знає, яка велика й копітка робота стоїть за ними, але евристична цінність праці І. Городинця цим не вичерпується. Окрасою її стали десятки світлин, на яких збереглися обличчя героїв книги, фотокопії документів. Доречно були включені також нариси автора про ветеранів Другої світової війни, статті про його доробок, відгуки на першу книгу, в якій проаналізовані визначні віхи історії с. Безпальче.

Іван Сергійович Городинець прожив довге й нелегке життя. Як людина, наділена талантом пошуковця, залюблена в рідну землю, він зумів реалізувати себе в краєзнавстві, залишивши значний науковий доробок і добру пам'ять в серцях земляків, учнів, колег.

Джерела та література

1. Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років. Черкаська область. – Черкаси, 2008. – Кн. 1. – С. 64-77.

2. Городинець І. Війна проти власного народу. – Черкаси, 2008. – С. 123-126.

3. Городинець І. Пам'ять не згасне. Село Безпальче на Черкащині в період Другої світової війни 1939-1945 років. – Черкаси, 2014. – 480 с.